Ladislav Špaček

MALÁ KNIHA ETIKETY STOLOVÁNÍ

Ladislav Špaček

Malá kniha etikety stolování

Ladislav Špaček

MALÁ KNIHA ETIKETY STOLOVÁNÍ

EUROMEDIA GROUP

Copyright © Ladislav Špaček, 2017, 2026 Photos
© Tomáš Škoda, 2017, 2026 Illustrations ©
Kristína Panská, 2017, 2026 ISBN
978-80-284-1870-0

„Stůl je jediným místem, kde se člověk během první hodiny nikdy nenudí.“

Brillat-Savarin

PÁR SLOV NA ÚVOD

Stolování bylo odjakživa tím nejpříjemnějším z etikety, ale současně tím nejnáročnějším. Lahodné pokrmy a dobrá vína vytvářely příznivé prostředí pro soužití lidí, proto se pořádají nedělní obědy a štědrovečerní večeře, proto se obchodníci a diplomaté scházejí na recepcích a u banketů, tam vypadá i náročné jednání jinak než v kanceláři. I v nejchudších rodinách se lidé k večeři převlékali do slavnostního oděvu, ve šlechtických sídlech a salonech těch urozených se večeřelo ve fraku a na stříbře. V 18. století se už na zámcích i v měšťanských domácnostech objevují místnosti zvlášť vyhrazené pro stolování – jídelny s velkým společným stolem. A v roce 1782 kuchař budoucího krále Ludvíka XVIII. Antoine Beauvilliers na pařížské rue de Richelieu otevírá první skutečnou restauraci. Tady se ovšem už nemohlo stolovat tak, jak bylo běžné během středověku, kdy si hosté sami ukrajovali ze společné pečínky sousta a třemi prsty je vkládali do úst, kosti házeli na zem a pili z cínových pohárů. Tříbily se mravy, ke slovu se dostala kromě nože vidlička, i ve středostavovských rodinách byly ve výbavě porcelánové nádobí a servisy na kávu a čaj, krajkové ubrusy a látkové ubrousky.

Dnes stolujeme mnohem jednodušeji (pokud nevečeříme v Buckinghamském paláci), dříve strohá pravidla se rozvolnila a zjednodušila, ale přece jen stolování zůstává nejobtížnější disciplínou etikety. Musíme si umět poradit s novinkami na talíři, protože svět je globálně propojen a exotické kuchyně jsou běžné všude. Musíme vědět, jak si poradit s mořskými plody, jak zvítězit nad humrem, jak

jíme sushi z Japonska, hamburgery z Ameriky, španělskou tortillu nebo oblíbené churros, burgundské šneky, francouzské ústřice… Ale nejde jen o exotické kuchyně, i naši svíčkovou bychom měli sníst kultivovaně, tak abychom ostatní nezbavovali chuti k jídlu. Stolování navíc vyžaduje ovládání různých manipulačních technik, musíme vědět, jak sedíme u stolu, co uděláme s papírovým ubrouskem a co s látkovým, jak jíme polévku, jak správně držíme příbor, jak uchopíme sklenici, čím budeme jíst sýry a čím palačinku.

Stolování je radost, jen si ho musíme umět užít. Jak? Budeme-li znát pravidla etikety stolování, nebudeme ve stresu co s ubrouskem, jak jíst tohle nebo tamto, a budeme se moct plně soustředit na přátelskou nebo obchodní konverzaci. Tato kniha, součást ediční řady *Malých knih etikety*, které se věnují různým oblastem společenského chování, vám v tom bude dobrým rádcem, věnuje se všemu, co bychom měli u stolu znát a umět.

ETIKETA STOLOVÁNÍ

„Vybrané chování nejprůkazněji osvědčíme u stolu.“

Oldřich Nový, film *Světáci*

CHOVÁNÍ U STOLU DOMA, V RESTAURACI, NA BANKETU

U stolu použijeme všechny dovednosti společenského chování: představování se, podávání ruky, konverzaci, budeme vhodně oblečeni a přitom budeme manipulovat s příbory a projevovat takt a empatii vůči svým spolustolovníkům. Manipulace se stolním náčiním ovšem vyžaduje jisté návyky, zručnost a zkušenost. Tak jako okamžitě rozeznáme zkušeného řidiče od nováčka, stejně snadno poznáme člověka, který není zvyklý společensky stolovat, neví, jak zacházíme s ubrouskem, co s pečivem, jak držíme sklenici, kde máme mít ruce a jak jíme špagety. Oběd s takovým stolovníkem je asi stejně zábavný jako jízda s čerstvým absolventem autoškoly.

U stolu si musíme vytvořit celou řadu tzv. dynamických stereotypů, tedy motorických dovedností, ať už jde o držení příboru, manipulaci s pečivem, sedění u stolu, držení sklenice, konzumování různých jídel, třeba vařených brambor, těstovin, palačinek, kuřecího stehna, nebo loupání krevet. Pro ty, kterým rodiče nevštípili správné návyky v dětství, je obtížné navykat si na nový způsob, jak držet vidličku a jak obracet polévkovou lžíci k ústům. Mozková centra si budou muset najít příslušné svalové partie, které obhospodařují tuto činnost, a musejí je přimět ke spolupráci. Nějakou dobu to trvá, ostatně stejně jako když jsme se učili zavazovat si tkaničky od bot, chodit, bruslit, psát, jezdit na kole nebo v autě. Každý začátek nám připadal jako nepřekonatelný problém, ale po nějaké době vytrvalého úsilí se mozková centra domluvila se svalstvem, jejich vzájemnou koordinací se vytvořil dynamický stereotyp a ten nám dnes připadá jako samozřejmost.

Vytváření těchto motorických dovedností u stolu se vyplatí věnovat nějaký čas a péči. Jíst totiž budeme nesčetněkrát v životě,

frekvence stolování je nesrovnatelná třeba s frekvencí bruslení. Navíc u stolu obvykle sedíme s ostatními lidmi, a buď jsme jim příkladem (svým dětem), nebo se naopak budeme cítit špatně, když uvidíme, jak obchodní partner nebo dáma našeho srdce stolují o poznání kultivovaněji než my. A budeme-li se muset soustředit na zvládání manipulačních technik s příborem namísto toho, abychom měli zažitý rutinní postup, při němž na tuto činnost již nemyslíme, ale děláme ji s naprostou samozřejmostí, okouzlujícími společníky nebudeme.

Stůl byl odjakživa centrem společenského života, svorníkem spojujícím lidskou pospolitost. U stolu se připravovaly války i dohadoval mír, u jídelních stolů se denně uzavřou kontrakty za miliardy dolarů, stůl je dějištěm oslav i smutečních událostí, ke stolu usedáme denně od batolecího věku do pozdního stáří. Zpravidla neusedáme ke stolu pouze proto, abychom se najedli, ale abychom byli spolu – příjemný prožitek konzumace jídla se přenáší i na atmosféru u stolu. Lhostejno, zda sedíme se svou rodinou, s hostem nebo obchodním partnerem, samo jídlo je druhořadé, primární je setkání lidí u společného stolu, ten je svorníkem našich vztahů. Proto i forma, s jakou se u stolu chováme, je důležitá, vypovídá hodně o mezilidských vztazích mezi účastníky oběda. Zvlášť rodiče mají u stolu vyšší odpovědnost. Neusedají ke stolu, aby se najedli, ale aby byli příkladem svým dětem a vytvářeli v nich správné návyky, jež jim zůstávají na celý život. *Slušné chování u stolu je jeden*

Zasedací pořádek dvou párů můžeme vyřešit tak, že významnější pár usedne zády ke stěně s výhledem do prostoru, méně významný pár se posadí naproti. Ženy sedí po pravici mužů.

z nejcennějších dárků, které můžeme svým dětem dát. Naše děti jej budou rozbalovat každý den, po celý život, a vždy si na nás s láskou vzpomenou a poděkují nám.

Smyslem společenského stolování není najíst se – přiznejme si, že doma se najíme mnohdy lépe a pohodlněji než na škrobeném banketu ve smokingu. Jídlo se řadí k nejpříjemnějším lidským prožitkům, a proto s rozvojem civilizace získávalo důležitou druhotnou funkci – vytvářet kolorit a příjemné prostředí pro zábavu, jednání, setkávání lidí. Jsme-li pozváni na večeři, nespatřujme hlavní účel pozvání v tom, že dostaneme najíst, ale že budeme ve společnosti dalších lidí, se kterými budeme navazovat kontakty, poznávat se, konverzovat, hledat společná témata – a to vše na pozadí společného stolování.

Dva páry mohou také usednout tak, že muži ženám přenechají významnější místa zády ke stěně a sami usednou naproti nim. Významnější žena (stejně tak i muž) sedí vpravo.

ZASEDACÍ POŘÁDEK

Prvním úkonem, který musíme učinit, když přijdeme ke stolu, je správně se usadit podle určitého pořádku. Jako v jiných situacích i u stolu mají svá privilegia osoby společensky významnější. *Hostitel, který určuje zasedací pořádek, musí vycházet z pevných pravidel.* Platí jak při večeři v šesti, tak na banketech pro stovky hostů. Zavedení zasedacího pořádku podle společenské významnosti hostů se přičítá králi Ludvíku XIV. Všechna pravidla zasedacího pořádku ovšem nelze dodržet beze zbytku, tak ideální stav se prakticky nikdy nevyskytne, proto konkrétní zasedací pořádek bude vždy výsledkem nějakého kompromisu, kdy upřednostníme jedno kritérium před ostatními.

Především *nesmíme vytvářet izolované skupiny*, naopak hosty musíme co nejvíce promíchat – musejí sedět tak, aby se bavili všichni navzájem. Muže a ženy, starší a mladší, domácí a cizince rozsazujeme střídavě; ani lidé, kteří se znají, třeba z jedné firmy, by neměli sedět vedle sebe. *Smyslem společenského stolování je poznávat nové lidi, seznamovat se, proto ani manželé nesedí vedle sebe*; jejich poslední příležitostí byla svatební hostina, ostatně doma mají denně příležitost spolu konverzovat. Není důvod vytvářet dvojice párů, které si budou vyprávět o tom, o čem se bavily ráno při snídani a zítra mohou pokračovat. To ovšem znamená, že vedle ženy nebude sedět její manžel, proto roli pečovatele o ženu přebírá muž, který sedí po její levici, to je její „garde“, ten se postará o její usazení, manipuluje se židlí, aby ženu usadil nebo jí usnadnil vstávání, podá jí ubrousek nebo sůl a stará se o ni po všech stránkách. Její manžel zase obšťastňuje jinou dámu na druhém konci sálu.

Pro stanovení zasedacího pořádku jsou důležitá tři kritéria: stěna, okna, dveře. Společensky významnější osoby sedí zády ke stěně s pohledem do místnosti. Je to pohodlnější, protože mají přehled o celém prostoru, za jejich zády už se nic neodehrává, mají větší pocit bezpečí a obvykle je neobtěžuje procházející obsluhující personál. V restauracích si na tato místa často sedají muži s odůvodněním, že mají lepší přehled a cítí se bezpečněji, to je ovšem právě ta výhoda, kterou musíme poskytnout společensky významnější osobě, tedy ženě (klientovi, staršímu, hostovi). *Nemůžeme-li se řídit podle blízké stěny, použijeme pravidlo, že host sedí s výhledem do okna* – to je místo pro ženu, klienta, návštěvu, staršího. *Sedíme-li v gotické vinárně uprostřed místnosti bez oken, host sedí tak, aby se díval na vstupní dveře, a hostitel sedí zády ke vstupním dveřím.* Doma sedí maminka zády ke dveřím, podle staré tradice, „aby to měla blízko do kuchyně".

U větší nebo formální večeře sedí hostitel a hostitelka obvykle proti sobě (mohou ovšem sedět i vedle sebe, žena vpravo). *Nejčestnější místo pro ženu je po pravici hostitele, pro muže po pravici hostitelky.* Druhé nejčestnější místo je po levici hostitele, třetí opět po pravici, čtvrté opět po levici a tak postupujeme k vnějšímu okraji stolu, až do vyčerpání míst. Na první pohled je zřejmé, že čím více je host společensky významný, tím blíž hostitelům sedí a naopak. Ženy by neměly sedět na kraji stolu. Při rodinných oslavách nebo svatebních hostinách necháváme malé děti, které nemohou stolovat samy, vedle jejich matky nebo otce, samostatné starší děti mají pozici nejnižší společenské významnosti.

Zasedací pořádek pro různé typy stolů

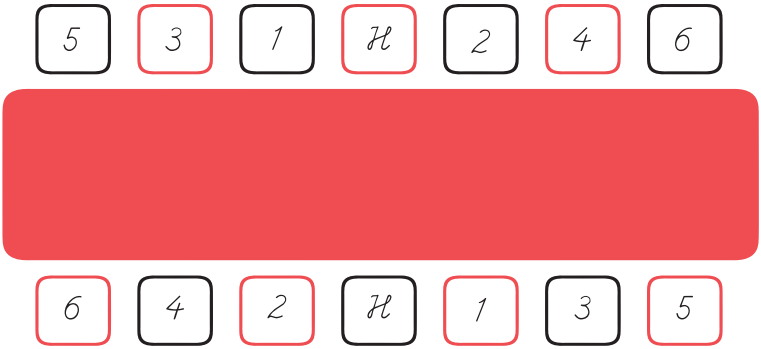
U obdélníkového stolu sedí hostitel s hostitelkou uprostřed naproti sobě, hostitelka zády ke stěně, čelem do prostoru nebo k oknům.

Hostitelka má po pravici hlavního hosta, hostitel jeho partnerku. Po levicích mají druhý nejvýznamnější pár, po pravicích třetí a tak pokračujeme k okraji stolu. Hostitelé mohou sedět také v čelech protáhlého obdélníkového stolu, pak po pravici hostitele sedí žena číslo jedna, naproti po pravici hostitelky muž číslo jedna, po levicích obou pár číslo dvě.

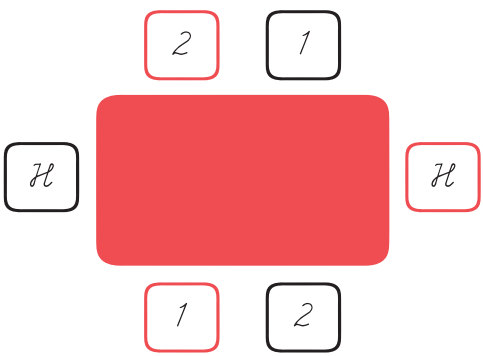
U stolu typu U, kde obvykle neobsazujeme vnitřní stranu čela, sedí hostitelé vedle sebe, žena po pravici muže. Vedle ní pak sedí muž číslo jedna, vedle hostitele žena číslo jedna. Následují „dvojky", „trojky" a další hosté v pořadí společenské významnosti, přičemž střídáme muže a ženy, domácí a hosty. Máme-li jako významné hosty pár, můžeme vedle hostitele po pravici posadit manželku hosta, vedle ní manželku hostitele a vpravo hosta, stejný model se používá při chůzi dvou párů po ulici nebo při usazování v divadle nebo v kině.

U kulatého stolu můžeme zvolit obě varianty: buď hostitelé sedí naproti sobě, po pravicích mají první páry, po levicích druhé atd., nebo sedí vedle sebe a další páry podle významnosti sedí po jejich stranách, takže naproti sedí nejméně významní účastníci oběda. To se doporučuje u velkých stolů, kde je konverzace přes stůl vyloučena.

Připravujeme-li zasedací pořádek, musíme si nejprve sestavit pořadí společenské významnosti hostů, zvlášť muže a ženy, a pak je usazujeme směrem od středu ke krajům stolu. Společenskou významnost posuzujeme podle všech kritérií: starší, funkčně nadřazení, hosté, klienti, cizinci. Nejprve nám vznikne ideální matematický model a ten pak začneme upravovat podle dalších kritérií. Ideální zasedací pořádek v praxi neexistuje – museli bychom mít stejný počet mužů a žen, mladších a starších, domácích i cizinců a hlavně by mezi všemi musela být jasná hierarchie podřízenosti a nadřízenosti,

Principy zasedacího pořádku stanovil Ludvík XIV. a dodnes je dodržujeme. Hostitele posadíme doprostřed, po pravicích sedí „jedničky", po levicích „dvojky", opět po pravicích „trojky" a tak postupujeme až k okrajům stolu. Střídáme muže a ženy, cizince a domácí, manželé by neměli sedět spolu, abychom hosty co nejvíce promíchali.

Principy zasedacího pořádku se dají aplikovat nejen na velké tabule, ale i na usazení čtyř či šesti osob. U stolu pro šest posadíme hostitelský pár naproti sobě, pár číslo jedna po pravicích hostitelů a pár číslo dvě po levicích.

což se nám podaří jen u nejvyšších ústavních činitelů, u kterých je hierarchie přesně určena protokolárním řádem. Od ideálního řešení ustoupíme tam, kde bychom hosty zbytečně stresovali (babičku posadíme na svatbě vedle dědečka), i kvůli jazykovým schopnostem účastníků. Máme-li mezi hosty cizince, usazujeme je střídavě s hostitelskou stranou, ale vždy tak, aby vedle cizince seděl někdo, kdo s ním bude schopen konverzovat, aby byl naplněn smysl společenského setkání.

Tlumočníky poskytujeme při společenské večeři se zahraničními hosty obvykle jen hlavnímu hostu nebo hostiteli. Je praktičtější, aby tlumočník nevečeřel u stolu jako ostatní hosté, ale aby seděl na samostatné židli mezi těmi, kterým tlumočí. Oba by na sebe měli vidět – proto má tlumočník židli vysunutu asi o půl metru dozadu, aby nezacláněl. Z tohoto úhlu navíc hovoří přímo do uší oběma spolustolovníkům, ne do obličeje, a může mluvit o to tišeji.

Placement

Při společenské večeři bývá výhodné umístit *v předsálí, kde se podává welcome drink, tzv. placement – schéma zasedacího pořádku se jmény*. Je to tuhý papír s nakresleným půdorysem stolu se zasunovacími lístečky se jmény hostů. Hosté se po příchodu ke stolu rychle orientují a nehledají dlouze svoje místo. Tam, kde je stanoven pevný zasedací pořádek, hosté očekávají *jmenovky na místech u stolu*. U velkých společností, kde by placement v předsálí byl nepřehledně složitý, dostává host po příchodu od hostesek kartičku se jménem, na které je jednoduchý obdélník, stůl, a šipka v místě, kde je jeho místo. Další šipka označuje vstup do sálu, aby bylo zřejmé, jak je stůl orientovaný.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy ***Malá kniha etikety stolování*.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.